

Izstrādātu purvu renaturalizācijas rekomendācijas

Agnese Priede, Inese Silamiķele

LU Bioloģijas institūts, LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte

agnesepriede@hotmail.com

PuREST projekta noslēguma seminārs,
Ķemeri, 21.08.2015.

Izstrādāti vai daļēji izstrādāti purvi Latvijā aizņem ap
37 tūkst. ha jeb ~0,5 % valsts

Daļa no tiem ir šādi...
Tipiska aina no 30 gadus pamesta kūdras frēzlauka.

... un šādi...
ļespējams, ideāla aina.

Renaturalization – ekosistēmas atjaunošana, dabiskošana

Restoration – ja tiek atjaunota ekosistēma, kas tur bijusi agrāk (tātad purvs)

After-use – «pēc-izmantošana», dažādi izmantošanas veidi, t. sk. renaturalizācija, arī izmantošana saimnieciskiem mērķiem, piemēram, apmežošana, dīķu, lauksaimniecības zemju ierīkošana

(Technical) reclamation – rekultivācija, neatjaunojot «dabu»

Rekultivācija?

= degradētās vietas sākotnējās vērtības atjaunošana

(LZA Terminoloģijas komisija), purvam raksturīgas vides atjaunošana (MK not. *Derīgo izrakteņu ieguves kārtība*)

«Rekultivācijas mērķis ir nodrošināt pilnvērtīgu ieguves vietas turpmāku izmantošanu pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas, novērst draudus cilvēku veselībai un dzīvībai un apkārtējai videi, kā arī sekmēt ieguves vietas iekļaušanos ainavā» (21.08.2013. MK noteikumi Nr. 570 *Derīgo izrakteņu ieguves kārtība*).

Lauksaimniecība

Biomasa plantācijas

Apmežošana

Ogulāju plantācijas

Pamešana «dabiskiem procesiem»

Purva atjaunošana

Ūdenstilpes un rekreācija

Renaturalization – ekosistēmas atjaunošana, dabiskošana

Restoration – ja tiek atjaunota ekosistēma, kas tur bijusi agrāk (tātad purvs)

After-use – «pēc-izmantošana», dažādi izmantošanas veidi, t. sk. renaturalizācija, arī izmantošana saimnieciskiem mērķiem, piemēram, apmežošana, dīķu, lauksaimniecības zemju ierīkošana

(Technical) reclamation – rekultivācija, neatjaunojot «dabu»

Rekultivācija?

= degradētās vietas sākotnējās vērtības atjaunošana

(LZA Terminoloģijas komisija), purvam raksturīgas vides atjaunošana (MK not. *Derīgo izrakteņu ieguves kārtība*)

«Rekultivācijas mērķis ir nodrošināt pilnvērtīgu ieguves vietas turpmāku izmantošanu pēc derīgo izrakteņu ieguves pabeigšanas, novērst draudus cilvēku veselībai un dzīvībai un apkārtējai videi, kā arī sekmēt ieguves vietas iekļaušanos ainavā» (21.08.2013. MK noteikumi Nr. 570 *Derīgo izrakteņu ieguves kārtība*).

Kāpēc renaturalizācija?

Vienīgais rekultivācijas veids, kas dod iespēju atjaunot mitrāju ekosistēmu un neradīt nevēlamas blakus ietekmes uz vidi no turpmākā zemes izmantošanas veida.

Purvs tiek iznīcināts vai būtiski ietekmēts kūdras ieguves dēļ. Vienīgais veids, kā šo zudumu kompensēt, ir atjaunot purvam raksturīgus apstākļus un veicināt purva ekosistēmas atjaunošanos. Renaturalizācija ir vienīgais veids, kā, izmantojot vērtīgos kūdras resursus, rīkoties atbildīgi un ilgtermiņā „atdot” dabai paņemto.

Rekomendācijas renaturalizācijai

LATVIJAS UNIVERSITĀTES BIOLOĢIJAS INSTITŪTS

REKOMENDĀCIJAS IZSTRĀDĀTU KŪDRAS PURVU RENATURALIZĀCIJAI

Salaspils, 2015

aizsargājamās dabas teritorijās, kur zemes izmantošanas galvenais mērķis ir dabas aizsardzība un biodaudzveidības saglabāšana.

11. att. Apmēram 60 gadus pamesta kūdras ieguves vieta ar „transēju-pacēlumu” reljefu. Ieplakās apbūdotas ar šķēni un pa daļai aizaugušas ar sfagniem, un pacēlumiem aug priekšā, bērzi, sīdūrkni. Notiek dabiska purva atjaunošanās (sfagni, purva augi ut.).

12. att. Dabiski atjaunojušies purva veģetācija sen pamestā kūdras ieguves vietā šādu purvā (pamesta ap 20 gs vidū). Ietekme ir lokāla un ir atjaunojušies purvam optimālais mitruma režīms, šādēļ šādi purva atjaunošanas pasākumi nav nepieciešami.

Ja „transējas” ir sausas, tad jāvērtē, vai ir iespējams paaugstināt ūdens līmeni – vai teritoriju susina grāvji un vai tos var aizsprostot un tādējādi panākt augstāku ūdens līmeni – purvam raksturīgus mitruma apstākļus (14. att.). Ja teritorija ir stipri nosusināta un aizaugusi ar mežu, visticamāk, purva atjaunošana nav iespējama un nav lietderīga (13. att.).

13. att. Purvam nepiemēroti sausu apstākļu dēļ kūdras bedrēs („transējas”) purva veģetācija neatjaunojas. Stipri nosusinātā, noraknā purva vairāku gadu desmitu laikā aizaudzis ar mežu.

14. att. Sekmīga renaturalizācija apbūdotā kūdras karjerā. Padziļinājumi („transējas”) aizaugušas sfagniņiem, veidojas sīdūrkņu veģetācija. Daļa kokus dažu gadu laikā nokalat, veidojas daļēji atdūtinātas sīdūrkņu purva platības.

Rekomendācijas renaturalizācijai – pilnā versija

IEVADS

1. IZSTRĀDĀTU KŪDRAS PURVU RENATURALIZĀCIJA

1.1. Nepieciešamības pamatojums

1.2. Izstrādātu purvu renaturalizācijas mērķis

1.3. Latvijā izmantotie kūdras ieguves paņēmieni

1.4. Vai izstrādāti purvi spēj atjaunoties paši?

1.5. Renaturalizācijas plānošana

1.6. Kāpēc renaturalizācija var būt nesekmīga?

1.7. Rekultivācijas plāns renaturalizācijai

1.8. Kūdras karjeru un gabalkūdras ieguves vietu renaturalizācija

1.9. Frēzlauku renaturalizācija

1.9.1. Virsmas sagatavošana

1.9.2. Mikroreljefa daudzveidošana

1.9.3. Meliorācijas sistēmas slēgšana

1.9.4. Purva augāja transplantācija

1.10. Ūdenstilpju veidošana

Rekomendācijas renaturalizācijai – pilnā versija

2. RENATURALIZĀCIJA – VEIDS, KĀ RADĪT RETU SUGU PATVĒRUMVIETAS

3. RENATURALIZĀCIJAS SEKMJU VĒRTĒŠANA

3.1. Augāja indikatori

3.2. Ieteikumi veģetācijas monitoringam

3.3. Ūdens līmeņa monitorings

3.4. Citi indikatori

4. CIK ILGĀ LAIKĀ VAR PANĀKT PURVA EKOSISTĒMAS ATJAUNOŠANOS?

5. ĪSA NORMATĪVO AKTU ANALĪZE UN IETEIKUMI IZMAIŅĀM

5.1. Renaturalizācijas izvēle

5.2. Pašvaldību teritoriju plānojumi

5.3. Atstājamā kūdras slāņa dziļums

5.4. Sfagnu un citu purva augu ieguve transplantācijai

6. CITI IETEIKUMI

6. LITERATŪRA

www.mosserlee.com

Foto: E.Karofeld

Foto: www.wildlifetrusts.org

Foto: E.Karofeld

Foto: RisagerConsult

Foto: E.Karofeld

Foto: RisagerConsult

Kas tad rekomendācijās jauns?

Rekomendācijas nav vispārināti ieteikumi, tās nav arī formāls literatūras apkopojums, bet vairāku gadu monitoringa, pētījumu, vērojumu un pieredzes apkopojums par dažādām situācijām daudzos *Latvijas* purvos. Ne ideāls. Nāks jauna praktiska pieredze un zināšanas un, cerams, varēsim sniegt arvien labākus ieteikumus...

Paldies par uzmanību!

ESF projekts „Starpdisciplināra jauno zinātnieku grupa Latvijas purvu un to resursu izpētei, ilgtspējīgai izmantošanai un aizsardzībai (PuReST), 1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/044.